

het gouvernement niet zou nalaten, op de een of andere wijze de nationalistische beweging de hand toe te steken, hetgeen uit een positieve reactie op een of meer der drie moties zou kunnen blijken. Toen evenwel van Starkenborgh op 15 juni '40 de nieuwe zitting van de Volksraad opende, deed hij slechts aan het slot van zijn toespraak de vage mededeling dat na de oorlog 'de samenleving noodwendig in vele opzichten anders (zou) zijn dan voorheen . . . Heroriëntatie' zou dan 'een vereiste zijn . . . tevens voor degenen die, naar verandering strevend, aan hun verlangens reeds vorm gegeven hebben' – impliciet wees de gouverneur-generaal de verwezenlijking van die verlangens voorlopig af. Dr. Koets wist dank zij zijn vriendschappelijke betrekkingen met Indonesische nationalististen dat de toespraak van de gouverneur-generaal in gespannen verwachting was tegemoetgezien – hij zat op die 15de juni op de publieke tribune, 'er was een kans gemist', zei hij ons later, 'ik ging met een kater naar huis.'¹

Groot was ook de teleurstelling der nationalististen.

De *Gapi*, uit welker secretariaat inmiddels Sjarifoeddin, die als voorzitter van de *Gerindo* was afgetreden, zich had teruggetrokken² (zijn plaats werd ingenomen door zijn voorganger, drs. Gani), besloot vervolgens een beroep te doen op de regering te Londen. Daartoe werd op 9 augustus een telegram gericht tot de koningin waarin er o.m. op aangedrongen werd, de Volksraad, 'als overgangstadium tot instelling van een volwaardig parlement', om te vormen tot 'een parlement welks leden uit en door het volk gekozen worden volgens een kiesstelsel dat de garantie inhoudt

¹ P. J. Koets, 22 nov. 1955. ² Sjarifoeddin had in mei bepleit dat de *Gapi* veel actiever zou gaan optreden (wellicht bedoelde hij daarmee: doorgaan met openbare vergaderingen) maar dat voorstel was door de *Parindra* kategorisch van de hand gewezen. Sjarifoeddin stond in die tijd candidaat voor een inheemse zetel in de gemeenteraad van Batavia – er zou op 12 juni een tussentijdse verkiezing plaatsvinden. Op 10 juni was hij aan een politieverhoor onderworpen, welk feit in ruime kring bekend was geworden. Bij de verkiezingen (wij herinneren er aan dat hieraan slechts inheemsen mochten deelnemen die geen analfabeet waren en minstens f 300 per jaar verdienden) was evenwel niet hij maar een candidaat van de *Parindra* gekozen. Vervolgens was hij op verdenking dat hij en andere *Gerindo*-leden een communistische oproep hadden verspreid, later in juni opnieuw gearresteerd en na zijn vrijlating, 27 juni, had hij besloten (zijn motieven zijn onbekend), zich voorlopig uit het politieke leven en uit de advocatuur terug te trekken en in dienst van het gouvernement te treden. Daarbij kan van belang zijn geweest dat hij zich steeds sterker aangetrokken voelde tot het Christendom. Hij kreeg in september '40 een functie bij het Kantoor voor de Handel, dat onder het departement van economische zaken ressorteerde.